

ПРОБЛЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ЖІНОК В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

УДК 340.5

DOI <https://doi.org/10.32782/ehrlchsjournal-2024-10.05>

СВІТЛАНА КАРВАЦЬКА

*доктор юридичних наук, професор,
в.о. завідувача кафедри міжнародного права
та порівняльного правознавства*

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна

s.karvatska@chnu.edu.ua

ORCID: 0000-0001-9948-4866

<https://www.webofscience.com/wos/author/record/43313920>

<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57222011538>

НАТАЛІЯ ГУРАЛЕНКО

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри теорії права та прав людини*

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна

n.huralenko@chnu.edu.ua

ORCID: 0000-0003-0884-215X

Анотація. У статті аналізується проблема захисту прав жінок як прав людини в умовах збройного конфлікту. Жінки все більше несуть основний тягар збройних конфліктів. Доведено, що збройний конфлікт часто посилює нерівність, яка наявна в різних формах, і робить жінок особливо вразливими, коли починається збройний конфлікт.

Проаналізовано, що під час збройних конфліктів чи то як учасники бойових дій, чи як цивільні жінки стають жертвами насильства війни, як і чоловіки. Однак сексуальне насильство здебільшого є гендерним, і хоча сексуального насильства зазнають і чоловіки, все ж частіше жінки та дівчата є головними жертвами. Збройні конфлікти засвідчили, що сексуальне насильство не є природним побічним продуктом війни, а стратегією та інструментом збройного конфлікту.

Стверджується, що загалом оцінка впливу збройних конфліктів на жінок потребує врахування широкого спектра факторів, актуальність і вплив яких значно відрізняються в різних культурах та окремих жінок у цих культурах. Міжнародне співтовариство має вжити всіх необхідних заходів для запобігання гендерному насильству, включаючи сексуальне насильство проти жінок і дівчат як у мирний час, так і в періоди збройних конфліктів. Повноцінна участь жінок і дівчат у запобіганні та розв'язанні конфліктів, переміщенні та розбудові миру є необхідною для забезпечення значущого та тривалого глобального миру та стабільності. У висновках зазначено, що вкрай важливо разом прагнути до майбутнього, де права жінок будуть дотримуватись і де збройні конфлікти більше не призведуть до насильства та дискримінації за ознакою статі. Захист прав жінок як прав людини, постраждалої від збройних конфліктів, є не просто гуманітарним імперативом, а фундаментальним кроком у збереженні людської гідності.

Ключові слова: права людини, міжнародне гуманітарне право, право прав людини, права жінок, захист прав жінок, збройні конфлікти, насильство над жінками, гендерна дискримінація.

THE PROBLEM OF PROTECTING WOMEN'S RIGHTS IN CONDITIONS OF ARMED CONFLICT

UDC 340.5

DOI <https://doi.org/10.32782/ehrlichsjournal-2024-10.05>

SVITLANA KARVATSKA

*Doctor of Science in Law, Professor,
Acting Head of the Department of International and Comparative Law,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Ukraine
s.karvatska@chnu.edu.ua
ORCID: 0000-0001-9948-4866
<https://www.webofscience.com/wos/author/record/43313920>
<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57222011538>*

NATALIIA HURALENKO

*Doctor of Science in Law, Professor,
Department of Theory of Law and Human Rights,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Ukraine
n.huralenko@chnu.edu.ua
ORCID: 0000-0003-0884-215X*

Abstract. The article analyses the issue of protecting women's rights as human rights in armed conflict. Women increasingly bear the brunt of armed conflict. It is argued that armed conflict often exacerbates inequalities that exist in various forms and makes women particularly vulnerable when armed conflict begins.

It is analysed that during armed conflict, whether as combatants or as civilians, women become victims of the violence of war, just like men. However, sexual violence is largely gendered, and although men are also subjected to sexual violence, women and girls are still more often the main victims. Armed conflicts have shown that sexual violence is not a natural by-product of war, but a strategy and tool of armed conflict.

It is argued that in general, assessing the impact of armed conflict on women requires taking into account a wide range of factors, the relevance and impact of which vary significantly across cultures and for individual women within those cultures. The international community must take all necessary measures to prevent gender-based violence, including sexual violence, against women and girls – both in peacetime and in times of armed conflict. The full participation of women and girls in conflict prevention and resolution, displacement and peacebuilding is essential for ensuring meaningful and lasting global peace and stability. The conclusions state that it is crucial to work together towards a future where women's rights are respected and where armed conflict no longer results in gender-based violence and discrimination. Protecting the human rights of women affected by armed conflict is not just a humanitarian imperative, but a fundamental step in preserving human dignity.

Key words: human rights, international humanitarian law, human rights law, women's rights, protection of women's rights, armed conflicts, violence against women, gender discrimination

День прав людини – 10 грудня – є глобальним нагадуванням про основні права та свободи, які належать кожній людині, незалежно від раси, статі, національності чи походження, що підкреслює, наскільки важливі рівність, справедливість і гідність для побудови справедливого світу для всіх. Саме у День прав людини Європейська мережа «Жінки проти насильства» (WAVE) підтвердила свою непохитну відданість захисту прав жінок, які переживають підвищену вразливість у періоди збройних конфліктів, зокрема, триваючих конфліктів: в Україні та ескалації давнього конфлікту між Ізраїлем і Палестиною [6]. Мережа «Жінки проти насильства» стикається з важким викликом захисту прав жінок у контексті проблеми гендерної рівності [10], яка ускладнюється під час війни [11]. Протягом історії жінки та дівчата в умовах збройного конфлікту часто ставали жертвами насильства, особливо сексуального. І, незважаючи, з одного боку, на обізнаність на міжнародному та національному рівнях та, з іншого боку, на підвищений ризик насильства (особливо щодо вразливих груп жінок, ЛГБТ

і жінок з інвалідністю), у збройних конфліктах жінки та дівчата продовжують стикатися з численними проблемами, які часто залишаються поза увагою, та залишаються осторонь у політиці щодо процесів прийняття рішень та отримання доступу до послуг.

Проблема насильства над жінками в умовах збройних конфліктів є відомою практикою, однак вона нерідко ігнорувалася дискурсом у праві прав людини та міжнародному гуманітарному праві протягом тривалого часу. Разом із тим «нормалізація» насильства містить ризик його «узаконення» та використання як зброї конфлікту чи війни. Тому актуальність проблеми, розглядуваної у статті, позначена гостротою та необхідністю системного дослідження.

Право на захист прав жінок, зокрема, в умовах збройного конфлікту, екзистенційно породжується тезою, що права жінок є невід'ємною складовою частиною загальних прав людини, дотримання яких є імперативною нормою для всіх, як на національному, так і на міжнародному рівнях. Хоча необхідність встановлення конкретного і прямого зв'язку між правами людини та правами жінок не розглядається, разом із тим гендерна рівність є найважливішим правом людини. Безперечним є факт, що права жінок є правами людини, і саме тому правозахисний рух зосереджується на порушеннях прав людини передовсім у контексті гендерної дискримінації. Відома фахівець з прав людини Айсеґюль Гокалп Кутлу, доктор філософії Університету Коджаелі та Близькосхідного технічного університету (Туреччина), Кентського університету (Кентербрі, Велика Британія), наголошує, що нездатність сприймати права жінок як права людини підтримує помилкове уявлення про те, що права жінок мають нижчий статус, ніж права чоловіків; іншими словами, відокремлення «прав жінок» від «прав чоловіків», на думку авторки, відображає та підсилює традиції, що порушення прав жінок не є порушенням права [7]. Конституція України (ст. 24) закріплює, що «громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом» [1]. Основу міжнародно-правового механізму захисту прав жінок закладено у ст. 1 Статуту ООН, яка покладає на держави обов'язок поважати всіх людей незалежно від статі. Органами системи ООН прийнята низка міжнародно-правових документів, що стосуються конкретних прав жінок переважно конвенційного характеру, і для забезпечення реальної гендерної рівності Україна також приєдналася до міжнародних актів.

Будучи частиною прав людини, вони тим не менш повною мірою не реалізуються, хоча, як наголошують фахівці, «усвідомлення державами того факту, що права жінок є складовою і невід'ємною частиною прав людини, визначає нове розуміння, по-перше, змісту їхніх прав, по-друге, необхідність їх забезпечення всіма державами для побудови демократичного суспільства і, по-третє, розробки механізмів захисту прав жінок» [3]. Крім того, багато практиків і науковців вважають право в основному недоречним у збройному конфлікті або більше довіряють здатності права прав людини, а не МПП, адаптуватися для забезпечення ефективних гарантій для захисту жертв збройного конфлікту.

Нюрнберзька хартія 1945 року знаменує собою формування дефініції «злочини проти людяності». Обґрунтування злочинів проти людяності полягало у забезпеченні того, щоб види діянь, які становлять військові злочини, також могли підлягати покаранню. Однак згвалтування та інші форми сексуального насильства не були визначені як «злочини проти людства» ні у статті 6 (с)¹² Лондонської хартії, ні у статті 5 (с)¹³ Токійської хартії. Статуту містили термін «інші нелюдські дії», що надавало жінкам захист від сексуального насильства під час збройного конфлікту [12].

Ще у 2000 році Рада Безпеки ООН прийняла Резолюцію «Жінки, мир і безпека» (WPS), яка була однією з перших із десяти резолюцій ООН, які поставили жінок на передній план порядку денного глобального миру та безпеки [6]. Орієнтований на людину підхід у резолюціях ООН означає фундаментальний зсув у бік визначення пріоритетів потреб, прав і добробуту осіб, які постраждали від конфліктів чи криз, який почався, зокрема, з ухвалення Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 у 2000 році. Цей підхід наголошує на тому, що люди, особливо вразливі групи, такі як жінки та діти, – на передньому плані прийняття рішень і формулювання політики. Цей підхід враховує унікальний вплив конфліктів на людей і має на меті забезпечити їхній захист, доступ до основних послуг і гідність посеред труднощів. Зміни в резолюціях ООН відображають відхід від традиційних підходів, орієнтованих на державу, до підходів, які ставлять добробут і права людини як головний фактор у вирішенні глобальних викликів, виступаючи за втручання, яке принесе пряму користь і розширить можливості постраждалого населення. Ця еволюція була спрямована на гуманізацію глобальних реакцій на конфлікти та кризи, кидаючи виклик домінуванню мілітаризації та орієнтованих на безпеку стратегій у резолюціях ООН [6].

Умови збройного конфлікту потребують наявності системи норм, принципів та вимог, різноманітних правових та організаційних механізмів (процедур), що гарантують захист прав і свобод жінок. Ця система допомагає забезпечити соціально-правову захищеність особи і створює найсприятливіші умови для реалізації конституційно закріпленого статусу людини в умовах збройного конфлікту [4]. Норми міжнародного гуманітарного права (МГП) призначені для забезпечення захисту жертв збройних конфліктів. Ця нормативна система піддається критиці у контексті виконання свого завдання – захисту прав людини у сучасному збройному конфлікті.

Тут важливо наголосити, що МГП в умовах збройного конфлікту спрямоване на запобігання та полегшення людських страждань під час війни без дискримінації за ознакою статі. Вплив збройного конфлікту на жінок може бути серйозним, і жінки стикаються з особливими проблемами під час збройного конфлікту, такими як сексуальне насильство та ризики для їхнього здоров'я. Міжнародне гуманітарне право визнає це у системі загального захисту, який воно надає як жінкам, так і чоловікам, а також у спеціальних нормативних положеннях, що забезпечують додатковий захист жінок [12]. Цей загальний захист забезпечується чотирма Женевськими конвенціями 1949 року та Додатковими протоколами до них 1977 року, а також звичаєвим гуманітарним правом.

Загальні положення МГП також забороняють захоплення заручників і використання живого щита. На жаль, в умовах збройних конфліктів мали місце такі порушення, зокрема, використання жінок і дітей для захисту бойовиків від нападу. Важливо, що МГП вимагає уважного ставлення до майбутніх матерів і матерів маленьких дітей, особливо до матерів-годувальниць. Це стосується, наприклад, забезпечення продуктами харчування, одягом, медичною допомогою, евакуації та транспортування. Жінки особливо вразливі до розлуки з членами родини та страждань, спричинених невідомою долею зниклих безвісти родичів, як під час, так і після збройного конфлікту. Часто саме на них лягає тягар пошуків родичів, особливо дітей, від яких їх розлучила війна. Жінки серед цивільного населення також несуть відповідальність за подолання інших наслідків збройного конфлікту, оскільки війна порушує постачання продовольства та виробництво, роботу закладів охорони здоров'я, які є такими необхідними для матерів і дітей.

Загалом МГП вимагає гуманного поводження з пораненими та хворими, полоненими та цивільними особами, охопленими конфліктом, без будь-якої дискримінації за статтю, расою, національністю, релігією, політичними переконаннями чи будь-якими подібними критеріями. Крім того, жінки повинні бути «особливо захищені» від сексуального насильства. Це включає у себе зґвалтування, примусову проституцію та будь-яку іншу форму непристойного нападу, всі з яких є військовими злочинами. Також заборонена погроза сексуального насильства щодо жінок. Жінок у в'язниці потрібно розміщати окремо від чоловіків, щоб уникнути сексуального насильства. Згідно з МГП, сторони конфлікту зобов'язані захищати здоров'я, економічну та фізичну безпеку цивільного населення, але за відсутності чоловіків, які часто є годувальниками, жінки повинні забезпечувати повсякденне виживання своїх сімей. Жінки серед цивільного населення також несуть основну відповідальність за подолання інших наслідків збройного конфлікту – війна порушує постачання продовольства та виробництво, знищені заклади охорони здоров'я, такі необхідні для матерів і дітей.

В умовах збройних конфліктів порушення принципів міжнародного права призводить до посилення страждань і порушення основних прав людини, особливо це стосується жінок. Збройні конфлікти мають непропорційно важкий вплив на жінок, загострюючи гендерну дискримінацію, окрім того, зв'язок між гендерним насильством щодо жінок і збройними конфліктами підвищує ризик фізичної, психологічної та сексуальної шкоди [6]. Акти сексуального насильства над жінками під час збройних конфліктів здійснюються різними способами. Це можуть бути зґвалтування, примусові статеві зносини або інші статеві дії з членами сім'ї, примусове запліднення, статеве каліцтво, сексуальне приниження, проведення медичних експериментів на жіночій репродуктивній системі, примусовий аборт, примусова стерилізація, примусова проституція, примус до жінок пропонувати сексуальні послуги в обмін на необхідні матеріали та послуги чи для захисту своїх дітей, примусове сексуальне рабство та примушування жінок ставати об'єктами порнографічних матеріалів [7]. Жінки повинні бути особливо захищені від усіх форм сексуального насильства, які є військовими злочинами.

Напередодні Міжнародного дня боротьби з насильством щодо жінок експерти ООН зробили таку заяву: «Оскільки світ стикається зі зростаючою кількістю жорстоких конфліктів, ми серйозно

стурбовані тим, що жінки разом з дівчатами продовжують непропорційно піддаватися насильству та нести на собі основний тягар збройних конфліктів у всьому світі» [15]. Жінки та дівчата часто стають головними мішенями воюючих сторін і репресивних режимів, оскільки під час збройних конфліктів вони постійно піддаються актам насильства. Згвалтування та інші форми сексуального та гендерного насильства, включаючи примусову проституцію, примусову вагітність та сексуальне рабство, продовжують використовуватися як зброя війни. Ці звірства можуть становити військові злочини, злочини проти людяності та/або геноцид. Нині жахливий масштаб і тяжкість злочинів, скоєних проти жінок і дівчат, пояснюється також і неспроможністю держав запобігти таким звірствам і притягнути винних до відповідальності. Насильство проти жінок, у тому числі домашнє насильство, яке продовжується безкарно в мирний час, призводить до ще більшої безкарності злочинів проти жінок під час війни [15]. Відсутність ефективного документування та розслідування таких кричущих порушень, скоєних як державними, так і недержавними суб'єктами, включаючи збройні та злочинні групи, а також невиконання необхідних законодавчих та інших необхідних заходів для запобігання такого насильства вимагає рішучих заходів – покарати винних та забезпечити трансформаційні та гендерно-чутливі відшкодування, орієнтовані на тих, хто пережив злочин.

Хоча останніми роками особлива увага приділяється питанню насильства щодо жінок у збройних конфліктах, однак зосередження уваги на насильстві, зокрема на сексуальному насильстві, має тенденцію приховувати інші важливі аспекти досвіду жінок у збройних конфліктах, які досі здебільшого ігнорувалися. Наприклад, Пекінська платформа дій ще у 1995 році закликала «уряди, міжнародне співтовариство та громадянське суспільство, включаючи неурядові організації та приватний сектор,.. вжити стратегічних заходів щодо наслідків збройних конфліктів для жінок, у тому числі тих, які живуть під іноземною окупацією» [9]. Однак доступна інформація є розрізною, що ускладнює формулювання певних стратегічних дій.

Особливістю збройних конфліктів XX та XXI ст. є активна участь жінок у конфліктах як комбатантів, що своєю чергою призводить до появи жінок-військовополонених. Нормативні акти НАТО регулюють окремі аспекти, пов'язані з гендерними питаннями несення військової служби жінками. До прикладу, у 1976 році було утворено Комітет із питань жінок у збройних силах НАТО, який у 2009 році отримав назву Комітет НАТО із гендерних питань [5].

Традиційно звіти та дослідження наслідків збройних конфліктів, як правило, включають жінок у загальну категорію цивільних без урахування різного досвіду цивільних чоловіків і жінок. Наприклад, донедавна сексуальне насильство щодо жінок вважалося неминучим аспектом збройного конфлікту. Тепер ми маємо докази того, що жінки переживають збройний конфлікт інакше, ніж чоловіки. Ці наслідки значно відрізняються в різних культурах залежно від ролі жінки в певному суспільстві. Ці нерівності зберігаються і після припинення бойових дій. Жінки часто виключені з процесів реконструкції, які відбуваються після збройного конфлікту, а також з миротворчих ініціатив [9].

На жаль, згвалтування та сексуальне насильство часто використовуються як зброя війни, завдаючи глибокої травми тим, хто вижив, і продовжуючи порочне коло насильства [14]. Наслідки збройних конфліктів для жінок є тривожними, з тенденцією до збільшення кількості постраждалих жінок і дівчат. Так, за даними ООН, у 2022 році понад 600 мільйонів жінок і дівчат жили у країнах, які постраждали від збройного конфлікту, що на 50% більше, ніж у 2017 році [16].

Експерти ООН наголошують: «Безкарність злочинців ще більше посилюється через неспроможність запровадити демократичну міжнародну фінансову систему для забезпечення розподілу податків і запобігання незаконним фінансовим потокам. Уряди та корпорації, які беруть участь у воєнній економіці, повинні уникати отримання прибутку від війни, зокрема, шляхом стягнення податків та руйнування інфраструктури держави, що потенційно може спричинити їхню участь, що негативно вплине на життя постраждалого населення, включаючи жінок і дівчат» [15]. На думку фахівців, «запропоноване включення сексуальних і гендерних злочинів до майбутнього договору про злочини проти людяності стане важливою віхою на шляху до прийняття гендерно-чутливої точки зору, в тому числі шляхом посилення відповідальності та очікувань держав щодо запобігання та покарання за гендерне насильство в мирний час і під час конфлікту, а також забезпечити включення до національного законодавства відповідних положень, які збігаються з міжнародними стандартами прав людини» [15]. Інші основні права людини, які перебувають під загрозою для жінок і дітей, включають право на освіту, свободу пересування та доступ

до інформації, а також користування правами на сексуальне та репродуктивне здоров'я. Згвалтування включено як злочин проти людяності у Статут Міжнародного кримінального трибуналу для колишньої Югославії (МТКЮ) – у справі Фурунджії (Furundžija) Судова палата МТКЮ кваліфікувала «серйозне сексуальне насильство» як злочин проти людяності через нелюдські злочини [13].

Міжнародне співтовариство повинно не лише чинити тиск на сторони конфлікту, щоб вони поважали міжнародне право людини, гуманітарне право та право біженців, але також сприяти безумовній гуманітарній допомозі, що стосується статі та гендерних питань. Жіночі правозахисні організації та активісти громадянського суспільства, зокрема, повинні отримувати необхідну підтримку як фінансову, так і політичну, щоб мати можливість співпрацювати з жінками та дівчатами в гуманітарних ситуаціях, краще реагувати на їхні потреби та виступати за захист права жінок.

Права жінок на свободу мирних зібрань і об'єднання в умовах збройного конфлікту мають підтримуватися та сприяти, щоб жінки-активісти могли відстоювати належний захист жінкам і дівчатам, які стали жертвами пов'язаного з конфліктом сексуального та гендерного насильства. Ці права є життєво важливими для забезпечення громадської участі жінок, щоб вони могли впливати на закони та політику, що гарантує ефективний захист прав жінок під час конфлікту та в перехідний період. Ступінь захисту жінок і дівчат під час збройного конфлікту та після нього є показником відданості міжнародної спільноти гендерній рівності та реалізації Резолюції Ради Безпеки ООН 1325, яка наголошує «на важливій ролі жінок у запобіганні і врегулюванні конфліктів та в розбудові миру, а також закликає держави-члени забезпечити більш активну участь жінок на всіх рівнях прийняття рішень у національних, регіональних і міжнародних інститутах, у механізмах запобігання, управління та вирішення конфліктів» [2].

Важливо, що міжнародна фахова спільнота усвідомлює та чітко проговорює, що у сучасних триваючих збройних конфліктах безпека жінок і дівчат та їхній захист далекі від досягнення. Окрім непропорційно сильного впливу збройного конфлікту, жінки також відіграють вирішальну роль у розв'язанні таких конфліктів, розбудові миру та процесах відновлення. У 2020 році Рада ООН з прав людини визнала відповідну роль жінок у запобіганні та вирішенні конфліктів, наголосивши на важливості їх повної, рівноправної та значущої участі та повного залучення до всіх зусиль для підтримки та просування миру та безпеки.

Спеціальні організації спеціалізуються на вирішенні кризових ситуацій за допомогою гендерно-чутливих і феміністичних підходів, відіграючи ключову роль у задоволенні гострих потреб жінок і дівчат в умовах збройних конфліктів [6]. До прикладу, з моменту свого створення та подальшого втручання в процес Міжнародного кримінального суду (МКС) Жіноча група за гендерну справедливість організовує панельні дискусії під час засідань підготовчої комісії МКС, цілями яких є донесення до делегацій і неурядових організацій реалій жінок і порушень, яких вони зазнають під час війни, а також характер їхніх різноманітних проблем і потреб щодо процесу правосуддя.

Починаючи з 2022 року відбувалися зініційовані Радою Європи тренінги для підтримки професіоналів, які допомагають жертвам сексуального насильства, скоєного під час триваючого конфлікту в Україні, включно з внутрішньо переміщеними жінками та дівчатами. Результатом стала нова публікація «Робота з жертвами сексуального насильства під час збройного конфлікту: Посібник для українських фахівців у сфері психічного здоров'я та реагування на надзвичайні ситуації», у якій Рада Європи має на меті поглибити доступ до соціальної, психологічної, медичної та правової допомоги, орієнтованої на гендерну проблематику та на захист жертв і постраждалих осіб, на основі європейських стандартів, включаючи Стамбульську конвенцію, яка розроблена на їх основі [8].

Таким чином, у результаті дослідження доходимо таких важливих висновків. Жінки все більше несуть основний тягар збройних конфліктів. Збройний конфлікт часто посилює нерівність, яка існує в різних формах і в різному ступені в усіх суспільствах, і робить жінок особливо вразливими, коли починається збройний конфлікт.

Під час збройних конфліктів чи то як учасники бойових дій, чи як цивільні жінки стають жертвами насильства війни, як і чоловіки. Однак сексуальне насильство здебільшого є гендерним, і хоча сексуального насильства зазнають і чоловіки, все ж частіше жінки та дівчата є головними жертвами. Збройні конфлікти засвідчили, що сексуальне насильство не є природним побічним продуктом війни, а стратегією та інструментом збройного конфлікту. Початок нового тисячоліття став свідком класифікації сексуального насильства як військового злочину, злочину проти людства та геноциду, які як норми *jus cogens*, як у рішеннях судів *ad hoc*, так і в Римському статусі МКС форми сексуального насильства

розглядає як військові злочини, злочини проти людства або навіть становлять геноцид. Сексуальне насильство є менш важливим злочином і бажанням змусити держави захищати жінок під час збройних конфліктів.

Загалом оцінка впливу збройних конфліктів на жінок потребує врахування широкого спектра факторів, актуальність і вплив яких значно відрізняються в різних культурах та окремих жінок у цих культурах. Легко надто спростити питання та неправильно витлумачити вплив на жінок подій, що відбуваються в конфліктних ситуаціях. Інституції, які займаються порушеннями прав людини щодо жінок загалом, уже провели значну роботу щодо жінок і збройних конфліктів.

Можна стверджувати, що міжнародне співтовариство має вжити всіх необхідних заходів для запобігання гендерному насильству, включаючи сексуальне насильство проти жінок і дівчат як у мирний час, так і в періоди збройних конфліктів. Повноцінна участь жінок і дівчат у запобіганні та розв'язанні конфліктів, переміщенні та розбудові миру є необхідною для забезпечення значущого та тривалого глобального миру та стабільності. Вкрай важливо разом прагнути до майбутнього, де права жінок будуть дотримуватись і де збройні конфлікти більше не призведуть до насильства та дискримінації за ознакою статі. Захист прав жінок як прав людини, постраждалої від збройних конфліктів, є не просто гуманітарним імперативом, а фундаментальним кроком у збереженні людської гідності.

REFERENCES

1. Konstytutsiia Ukrainy, pryiniata na piatii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy 28 chervnia 1996 roku. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>
2. Rezoliutsiia Rady Bezpeky OON 1325 “Zhinky, myr, bezpeka”, ukhvalena Radoiu Bezpeky OON 31 zhovtnia 2000 r. Retrieved from: <https://nssu.gov.ua/genderna-rivnist/rezolyuciya-radi-bezpeki-oon-1325>
3. Kolomiets Yu. M. (2019). Pravookhoronna funktsiia derzhavy: teoretyko-metodolohichni ta istoriko-pravovi problemy. Kharkiv.
4. Krokun-Baranova A. P. (2022). Vytoky idei viiskovoi pidgotovky zhinok v Ukraini. *Zasoby navchalnoi ta naukovo-doslidnoi roboty*. № 58. S. 41–49. DOI: <https://doi.org/10.34142/2312-1548.2022.58.04>
5. Tatarenko H. V., Aliieva A., Tatarenko D. Osoblyvosti zahalnoho pravovoho statusu zhinok za mizhnarodnym zakonodavstvom u period zbroinykh konfliktiv. Retrieved from: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2019/26.02.19/26.02.19-60-62.pdf>
6. Amplifying Voices: Women’s Rights Amidst Conflict and Crisis. Retrieved from: <https://wave-network.org/amplifying-voices-womens-rights-amidst-conflict-and-crisis/>
7. Ayşegül Gökalp Kutlu (2014). Armed Conflicts and Sexual Violence Against Women: An Inevitable Accompaniment? *Kosbed*, 28: 1–20. Retrieved from: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/251838>
8. Council of Europe Office in Ukraine. News & Events. New manual on response to conflict-related sexual violence in Ukraine. Retrieved from: <https://www.coe.int/en/web/kyiv/-/new-manual-on-response-to-conflict-related-sexual-violence-in-ukraine>
9. Gardam Hilary Judith & Gail Charlesworth. (2000). Protection of Women in Armed Conflict. *Human Rights Quarterly*. 22(1):148–166. DOI: 10.1353/hrq.2000.0007. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/236822562_Protection_of_Women_in_Armed_Conflict <https://wave-network.org/amplifying-voices-womens-rights-amidst-conflict-and-crisis/>
10. Human Rights Watch. (March 7, 2023). Global Backlash Against Women’s Rights. Retrieved from: HRW – Global Backlash Against Women’s Rights
11. International Committee of the Red Cross (ICRC). (n.d.). Geneva Conventions of 1949 and Additional Protocols.
12. Protected persons: Women. Retrieved from: <https://www.icrc.org/en/law-and-policy/protected-persons-women?>
13. Protocol on the Rights of Women in Africa: Protection of women from sexual violence during armed conflict Ntombizozo Dyani. Retrieved from: <https://biblioteca.corteidh.or.cr/tablas/R21530.pdf>
14. Smith S., & Johnson E. (2023). Sexual Violence as a Weapon of War: Understanding the Continuum of Gender-Based Violence. *Journal of Gender-Based Violence*. Retrieved from: *Sexual Violence as a Weapon of War – Journal of Gender-Based Violence*.
15. The international community must “walk the talk” on the safety and security of women and girls in times of armed conflict: UN experts Format News and Press Release Source UN HRC Posted 24 Nov 2023. Retrieved from: URL: <https://reliefweb.int/report/world/international-community-must-walk-talk-safety-and-security-women-and-girls-times-armed-conflict-un-experts>
16. UN Women. (October 2023). Women are increasingly at risk in conflict, underrepresented in peace processes according to UN Secretary – General report.

ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>
2. Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека», ухвалена Радою Безпеки ООН 31 жовтня 2000 р. URL: <https://nssu.gov.ua/genderna-rivnist/rezolyuciya-radi-bezpeki-oon-1325>
3. Коломієць Ю. М. Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми. Харків, 2019.
4. Крокун-Баранова А. П. Витоки ідеї військової підготовки жінок в Україні. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2022. № 58. С. 41–49. <https://doi.org/10.34142/2312-1548.2022.58.04>
5. Татаренко Г. В., Алієва А., Татаренко Д. Особливості загального правового статусу жінок за міжнародним законодавством у період збройних конфліктів. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2019/26.02.19/26.02.19-60-62.pdf>
6. Amplifying Voices: Women's Rights Amidst Conflict and Crisis. URL: <https://wave-network.org/amplifying-voices-womens-rights-amidst-conflict-and-crisis/>
7. Ayşegül Gökalp Kutlu. Armed Conflicts and Sexual Violence Against Women: An Inevitable Accompaniment? *Kosbed*, 2014, 28: 1–20. URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/251838>
8. Council of Europe Office in Ukraine. News & Events. New manual on response to conflict-related sexual violence in Ukraine. URL: <https://www.coe.int/en/web/kyiv/-/new-manual-on-response-to-conflict-related-sexual-violence-in-ukraine>
9. Gardam Hilary Judith & Gail Charlesworth. Protection of Women in Armed Conflict. February 2000. *Human Rights Quarterly*. 22(1):148–66 DOI: 10.1353/hrq.2000.0007. URL: https://www.researchgate.net/publication/236822562_Protection_of_Women_in_Armed_Conflict <https://wave-network.org/amplifying-voices-womens-rights-amidst-conflict-and-crisis/>
10. Human Rights Watch. Global Backlash Against Women's Rights. March 7, 2023. Retrieved from: HRW – Global Backlash Against Women's Rights.
11. International Committee of the Red Cross (ICRC). (n.d.). Geneva Conventions of 1949 and Additional Protocols.
12. Protected persons: Women. URL: <https://www.icrc.org/en/law-and-policy/protected-persons-women?>
13. Protocol on the Rights of Women in Africa: Protection of women from sexual violence during armed conflict Ntombizuko Dyani. URL: <https://biblioteca.corteidh.or.cr/tablas/R21530.pdf>
14. Smith S., & Johnson E. Sexual Violence as a Weapon of War: Understanding the Continuum of Gender-Based Violence. *Journal of Gender-Based Violence*. 2023. Retrieved from: *Sexual Violence as a Weapon of War – Journal of Gender-Based Violence*.
15. The international community must “walk the talk” on the safety and security of women and girls in times of armed conflict: UN experts Format News and Press Release Source UN HRC Posted 24 Nov 2023. URL: <https://reliefweb.int/report/world/international-community-must-walk-talk-safety-and-security-women-and-girls-times-armed-conflict-un-experts>
16. UN Women. Women are increasingly at risk in conflict, underrepresented in peace processes according to UN Secretary – General report. October 2023.